

УДК. 378. 012

© Дзін Лань, 2022

<http://ORCID: 0000-0001-8377-4076>

<https://doi.org/10.34142/23128046.2022.53.02>

Дзін Лань

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УНІВЕРСИТЕТІВ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

У статті проаналізовано нормативні документи КНР, у яких зазначено, що КНР сьогодні реформує освіту в напрямі побудови процвітаючого, сильного, демократичного, цивілізованого, гармонійного соціалізму. Одним із шляхів реформування освіти є створення конкурентоспроможних вищих навчальних закладів. Система вищої освіти стрімко розвивається і на сьогодні КНР вже охоплює вищою освітою половину населення. Вищі КНР активно беруть участь у міжсвітових рейтингах, розробляють внутрішні рейтинги університетів КНР. Метою статті було: на основі аналізу світових рейтингів визначити провідні університети КНР, виявити позитивні та негативні чинники їх конкурентоспроможності.

У результаті здійсненого дослідження встановлено, що серед кращих університетів КНР є університети С9, які досягли значного прогресу в загальній ефективності та академічних показниках у рейтингу QS World University Rankings. Кількість університетів, що входять до числа 500 найкращих у світі, з кожним роком зростає. До провідних університетів КНР належать: Університет Цінхуа, Пекінський університет, Фуданський університет, Шанхайський університет Цзяотун, Чжецзянський університет, Університет науки та технологій Китаю та Нанкінський університет. Такі університети як: Університет Цінхуа, Пекінський університет, Університет Фудань увійшли до числа 50 найкращих у світі у 2020 році.

До факторів, які гальмують розвиток конкурентоспроможності ЗВО КНР відносять: наукову діяльність викладачів (низький рівень цитувань публікацій), організацію навчального процесу (відірваність навчання від практики), інтернаціоналізацію освіти (обмін здобувачами та викладачами між країнами світу). Серед факторів, які сприяють конкурентоспроможності ЗВО КНР можна назвати: академічну репутацію (дотримання академічної доброчесності викладачами) та репутацію роботодавців (наявність авторитетних роботодавців, зацікавлених у професійних кадрах). З метою покращення рейтингів університетів КНР слід надати особливої уваги стимулюванню наукових досліджень викладачів, підвищенню їх якості, а також звернути увагу на інтернаціоналізацію вищої освіти.

Ключові слова: Китайська Народна Республіка, вища освіта, університети, конкурентоспроможність.

Jin Lang. Competitive chinese universities. The article analyzes the normative documents of the People's Republic of China, which indicate that the People's Republic of China today is reforming education in the direction of building a prosperous, strong, democratic, civilized, harmonious socialism. One way to reform education is to create competitive higher education institutions. Today, China's higher education system already covers half the population. Chinese universities are actively involved in international rankings, creating internal rankings of Chinese universities. The purpose of the article: based on the analysis of world rankings to identify the leading universities in China, to identify positive and negative factors of their competitiveness. The study found that the best universities in China are C9 universities, which have made significant progress in academic performance, which was reflected in their ranking in the QS World University Rankings. The number of China's top 500 universities in the world is growing every year. China's leading universities include Tsinghua University, Peking University, Fudan University, Shanghai Jiaotong University, Zhejiang University, China University of Science and Technology, and Nanjing University. Universities such as Tsinghua University, Peking University, Fudan University are among the top 50 in the world in 2020. Among the factors that hinder the development of competitiveness of the People's Republic of China: scientific activity of teachers (low level of citations of publications), organization of the educational process (detachment of learning from practice), internationalization of education (exchange of applicants and teachers between countries). Among the factors contributing to the competitiveness of the People's Republic of China: academic reputation (compliance with the code of ethics, academic code of teachers) and the reputation of employers (the presence of reputable employers interested in professional staff). To improve the rankings of Chinese universities, special attention should be paid to stimulating the research of teachers, to improving their quality, as well as to pay attention to the internationalization of higher education.

Keywords: People's Republic of China, higher education, universities, competitiveness.

Вступ. Загальною метою стратегічного плану «Модернізація освіти Китаю 2035» є модернізація галузі освіти за для визнання освіти країни на світовому ринку як однієї із найкращих і на цій основі створення країни з великим потенціалом професіоналів, великими людськими ресурсами, творчо розвиненими особистостями, а також побудова процвітаючого, сильного, демократичного, цивілізованого, гармонійного соціалізму (Ministerstvo osvity KNR, 2020). Провідна складова реалізації поставленого плану передбачає побудову сучасної системи вищої освіти, яка має забезпечити неперервне навчання всього народу КНР, що знаходиться в прямій залежності від створення конкурентоспроможної вищої освіти. Таким чином, конкурентоспроможність університетів світового рівня є важливою частиною

розвитку вищої освіти, а також є основою підвищення якості та прискорення темпів її реформування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що питання конкурентоспроможності ЗВО досліджували у своїх наукових роботах такі вітчизняні науковці як: Л. Антонюк, Л. Безтелесна, Н. Верхоглядова, О. Карпюк, К. Кравченко, Л. Прус, В. Сацик, І. Царенко та іноземні фахівці: Й. Вейпін, Л. Веньян, Ц. Мінхуа, В. Пірус, Ю. Сунь, С. Фанг, Ч. Чжи, Х. Юнмей та інші. Зокрема, Л. Антонюк досліджувала проблему управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку, глобальні проблеми сучасності. Л. Безтелесна зосередила свою увагу на дослідженні механізмів забезпечення сталої конкурентоспроможності великих підприємств.

Н. Верхоглядова та В. Пірус вивчали фактори конкурентоспроможності потенціалу галузі, а також інформаційну базу даних управління конкурентоспроможністю. На дослідженні проблеми оцінки конкурентоспроможності освітніх послуг зосередили свою увагу О. Карпюкта, К. Кравченко, Ч. Чжи, Ц. Мінхуа. Конкурентоспроможність закладів вищої освіти досліджували Л. Прус, С. Фанг, Ю. Сунь.

М. Жуї та Ч. Мінчжу аналізували зміни та стратегії вдосконалення китайських університетів. Є. Вейпін, Л. Веньян, Х. Юнмей вивчали університети С9, їх розвиток та структуру.

Незважаючи на достатньо велику кількість праць, вважаємо, що недостатньо уваги науковцями було приділено саме вивченню конкурентоспроможності університетів КНР та визначенню факторів, які впливають на неї, що і стало темою даної статті.

Мета та завдання. *Мета статті* – на основі аналізу світових рейтингів визначити провідні університети КНР, виявити позитивні та негативні фактори їх конкурентоспроможності.

Методи дослідження. Серед методів дослідження, окрім загальнонаукових, таких як аналіз, синтез, узагальнення наукових матеріалів було використано метод герменевтики, інтерпретації і розуміння текстів.

Результати. Аналіз та визначення переваг міжнародних конкурентоспроможних університетів є рушійною силою вдосконалення вищої освіти КНР. Саме 20-ті роки ХХІ століття характеризуються посиленням глобалізації вищої освіти, її якості та конкурентоспроможності. Особливо швидкий темп розвитку освіти у КНР, як зазначає Міністерство освіти КНР, відбувся наприкінці 14-ї п'ятирічки (Ministerstvo osvity KNR, 2020). У цей період КНР досягла цілі створення всеосяжного заможного суспільства; вища освіта суттєво наблизилась до світових стандартів. Аналізуючи розвиток вищої

освіти у КНР зазначимо, що за останні 40 років реформ і відкритості китайська освіта зробила значний внесок у перетворення з країни з великим населенням до країни з великими людськими ресурсами та стала сильною країною (таблиця 1).

Таблиця 1

Кількість населення, охоплених закладами вищої освіти у КНР (%)

Рік	Кількість здобувачів ЗВО (%)
1978	1,5
1988	3,7
1998	9,7
2010	15
2019	51,6

У 20-ті роки ХХІ століття валовий коефіцієнт вступу абітурієнтів до вищих навчальних закладів у КНР становив 51,6 %, що свідчить про популярність вищої освіти в країні, з одного боку, а, з іншого, – це вказує на наявність професійних кадрів у різних галузях науки, що сприяє економічній стабільності та швидкому розвитку країни (Ministerstvo osvity KNR, 2020). Країна постійно розвивається і висуває все нові плани розвитку освіти. Сучасною метою ЗВО КНР стало побудувати університети світового рівня зі своїми цілями та функціями, котрі є конкурентоздатними у загальносвітовому масштабі. Під поняттям «університет світового рівня» розуміємо навчальний заклад світового рівня, який реалізує вищу освіту за певною системою оцінних індексів (Penfei, 2009). Дане поняття є залежним від стандартів оцінки, а тому буде змінюватись з часом відповідно до зміни в оцінці.

Конкурентоспроможність університету – це всебічна здатність освіти до сталого розвитку не залежно від умов. До макро умов конкурентоспроможності вищої освіти відносять: упровадження інновацій, рівень підготовки кадрів, спрямованість на відданість праці. Серед мікро умов можна назвати – культуру, традиції, внутрішні характеристики, взаємостосунки з іншими університетами, рівень управління, якість освіти та персоналу, соціальну довіру (Chzhan & Tszun, 2005).

Характерним для КНР є поняття «першокласного університету». Такі університети КНР займають перші місця в рейтингах країни. Конкурентоспроможність першокласного університету визначається як відношення між першокласними університетами КНР та іншими країнами світу. Їх конкурентоспроможність базується на високій репутації, відношеннях

між здобувачами та викладачами, кількості цитувань статей, рівні інтернаціоналізації тощо (Ma, 2017). Конкурентоспроможність першокласних вузів є складною системою, яка вміщує велику кількість підсистем об'єднаних єдиною метою – створення конкурентоспроможної вищої освіти. Оцінювання конкурентоспроможності першокласних університетів також варіюється в показниках і їх вимірюваннях.

Згідно даних А. Ашер та Дж. Медоу сьогодні у світі налічується понад 26 методів ранжування університетів (Asher & Medou, 2009). Система ранжування залежить від мети, концепцій та якості освітніх послуг, які надають університети. Наприклад, розглянемо рейтинг університетів, опублікований Британським аналітичним центром із міжнародних досліджень у галузі освіти (Quacquarelli Symonds, QS), який проводиться щорічно, починаючи з 2004 року.

Університети ранжують за наступними показниками: академічна репутація, рівень цитування статей на одного викладача, рівень цитувань статей на одну статтю, співвідношення викладачів та студентів, професорсько-викладацький склад, кількість викладачів, які мають докторський ступень, репутація роботодавця, міжнародний викладацький склад, іноземні студенти, організація навчання здобувачів, академічна мобільність студентів. Відповідно до зазначених критеріїв у КНР створюють власні рейтинги університетів та визначають конкурентоспроможність першокласних вузів КНР.

Якість досліджень першокласних університетів КНР включає наступні показники: рецензування, рейтинг статей, цитування та додержання академічної доброчесності. Враховується також кількість наукових праць викладачів, кількість захищених дисертацій. Якість викладання визначається за кількісною характеристикою співвідношення здобувачів на одного викладача, з урахуванням кількості викладачів, які мають докторський ступень. Наступною характеристикою першокласного університету КНР є інтернаціоналізація освітнього процесу. Даний показник включає визначення частки іноземних викладачів та здобувачів, частки здобувачів за обміном. Про якість підготовки випускників свідчать оцінки роботодавців, а також репутація роботодавця.

Серед першокласних університетів КНР виділяють особливі університети, які належать до «подвійних першокласних» університетів країни, або їх ще називають Університети С9 (Asher & Medou, 2009). Такий статус отримують університети КНР, які зайняли перші з дев'яти місць у рейтингу «Проекту 985» (Ma, 2017).

Аналізуючи данні (Рейтинг QS World University Rankings, 2022) рейтингу університетів С9 КНР у світовому рейтингу QS, зазначимо, що перше місце серед університетів С9 і 25-те місце у світовому рейтингу університетів у 2020 році посів Університет Цінхуа. Серед сотні кращих університетів світу

визначено чотири університети С9: Пекінський університет – 38 місце; Фуданський університет – 40 місце; Шанхайський університет – 62 місце; Чжецзянський університет – 87 місце.

Сім університетів КНР увійшли до списку кращих 200 університетів світу. Чотири університети С9 входять до числа 100 найкращих вузів у рейтингу QS World University Rankings. Розподіл університетів С9 відповідно до показників свідчить, що: за репутацією роботодавців сім університетів С9 входять до числа 200 найкращих; за співвідношенням кількості викладачів і студентів, крім Університету Цинхуа, вісім університетів С9 не входять до топ-100; за індексом цитування на одного викладача, за винятком Сіаньського університету Цзяотун, вісім університетів С9 входять до топ-200; згідно до міжнародного рейтингу індексу викладачів, окрім Університету Фудань, який увійшов до топ-200, решта університетів С9 не потрапили до топ-200; з урахуванням показника навчання іноземних студентів, всі університети С9 не потрапили в топ-200. Найбільшу кількість балів при визначенні рейтингу університети КНР отримали за такими показниками, як: академічна репутація (40%) та репутація роботодавця (10%) (Veipin, Lian, Khu, 2017).

Зазначимо, що рейтинг середньої конкурентоспроможності університетів С9 в період з 2012 по 2020 рік дуже відрізняється. Так, середній рейтинг Університету Цинхуа становить 40,8 балів, а середній рейтинг Сіаньського університету Цзяотун – 355,4 балів. У той же час середньорічна конкурентоспроможність китайських університетів С9 становить від 120 до 160 балів. Після 2016 року в основному зберігається тенденція до збільшення кількості балів, що свідчить про активний розвиток університетів КНР у відповідності до світового рівня та підвищення їхньої конкурентоспроможності (Veipin, Lian, Khu, 2017).

Рейтинг середньої конкурентоспроможності Університету Цинхуа, Пекінського університету, Університету Фудань та Шанхайського університету Цзяотун випереджає середній рівень інших університетів С9, тоді як рейтинг середньої конкурентоспроможності Університету науки та технологій Китаю, а також Чжецзянського університету нижчий за середній рівень китайських університетів С9 (Instytut vyshchoi osvity Universytetu Yanbin, 2022).

Обговорення. На основі проведеного дослідження можна стверджувати, що серед чинників, які заважають університетам КНР здобути статус «Подвійного першокласного» університету, є такі:

1. Кількість статей, опублікованих у міжнародних науково-популярних журналах, і, як наслідок, низький індекс цитування та індекс наукових статей у базі Scopus, що можна пояснити недостатньо високою їх якістю.

2. Низький рівень задоволеності роботодавців підготовкою здобувачів. Зниження середньої успішності здобувачів шкодить репутації університету у професійній сфері. Університети С9 показали низькі показники задоволеності роботодавців через труднощі з працевлаштуванням та невідповідністю між університетською програмою і професійною практикою.

3. Недостатня кількість іноземних здобувачів та викладачів. Даний показник вказує на непривабливість вузу на міжнародному ринку серед здобувачів та викладачів. Спостерігаються певні мовні бар'єри під час викладання професійних курсів та організації науково-дослідної співпраці.

Висновки. У 20-ті роки ХХІ століття продовжує зростати увага до світових рейтингів університетів. Всесвітній рейтинг університетів суттєво впливає на розвиток та управління вищою освітою, надає змогу університетам виявити власні недоліки та врахувати досвід університетів світового рівня. Серед кращих університетів КНР є університети С9, які досягли значного прогресу в загальній ефективності та академічних показниках у рейтингу QS World University Rankings. Кількість університетів, що входять до числа 500 найкращих у світі, з кожним роком зростає. До провідних університетів КНР належать: Університет Цінхуа, Пекінський університет, Фуданський університет, Шанхайський університет Цзяотун, Чжецзянський університет, Університет науки і технологій Китаю та Нанкінський університет. Такі університети як: Університет Цінхуа, Пекінський університет, Університет Фудань увійшли до числа 50 найкращих у світі у 2020 році. До чинників, які гальмують розвиток конкурентоспроможності ЗВО КНР, відносять: наукову діяльність викладачів (низький рівень цитувань публікацій), організацію навчального процесу (відірваність навчання від практики), інтернаціоналізацію освіти (обмін здобувачами та викладачами між країнами світу).

Серед факторів, які сприяють конкурентоспроможності ЗВО КНР, можна назвати: академічну репутацію (дотримання академічної доброчесності викладачами) та репутацію роботодавців (наявність авторитетних роботодавців, зацікавлених у професійних кадрах). Для покращення рейтингів університетів КНР слід приділяти особливу увагу стимулюванню наукових досліджень викладачів, підвищенню їх якості, а також звернути увагу на інтернаціоналізацію вищої освіти.

Перспективами подальших досліджень можуть бути питання, присвячені вивченню структури першокласних університетів КНР та подвійних першокласних університетів, співвідношенню рейтингу університету та внутрішнього управління.

ЛІТЕРАТУРА

- 提升高等教育竞争力 加强高校人力资源建设 | 公开课笔记. 来源: 教育部学校规划建设发展中心 2020-07-02 URL: <https://www.csdp.edu.cn/article/6254.html>
- 马陆亭.“双一流”建设承载着国家理想 [J]. 群众, 2017. P. 49-50.
- 张智, 宗明华.大学竞争力的内涵、指标与构筑[J].昆明理工大学学报 (社会科学版/ 2005.P. 7-8.
- 马陆亭.“双-流”建设承载着国家理想[J].群众.2017. P. 49-50.
- Usher A, Medow J. A global survey of university rankings and league tables. University rankings, diversity, and the new landscape of higher education. Rotterdam: Sense Publishers 2009. P. 3-18.
- 素, 方勇, 孙毓泽.高等教育竞争力: 模型、指标与国际比较[J].教育研究 2012, № 33 (7). P.122-129.
- 茅锐, 张明珠.中国大学在世界大学排名榜上的变化及提升对策[J].高教发展与评估, 2013, №29 (6). P.10-16.
- 熊建辉, 钱振方, 等, 译.北京: 全球教育评估与认证研究中心, 2017. 39p.
- Discover the world's top universities. Explore the **QS World University Rankings 2022**. URL: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2022>.
- 延边大学高等教育研究所 新闻 高教学术研究 正文 中国-流大学竞争力的分析与比较-基于QS世界大学排名体系的实证研究 <https://gj.ybu.edu.cn/info/1054/53374.htm>
- 叶伟萍, 梁文艳, 胡咏梅.C9大学离世界-流大学有多远-分学科的国际合作比较[J].教育研究 .2017. 54p.

REFERENCES:

- Pidvyshchennia konkurentospromozhnosti vyshchoi osvity ta posylennia pobudovy liudskykh resursiv u koledzhakh ta universytetakh. (2020) [Prymitky pro derzhavni kursy] Dzherelo: Tsentr planuvannia, budivnytstva ta rozvytku shkil Ministerstva osvity 2020-07-02 URL: <https://www.csdp.edu.cn/article/6254.html> (in Chinese).
- Pienfiei, N. (2009) Porivniannia konkurentospromozhnosti miskoi osvity Kytaiu.Pekin: Vydavnytstvo literatury sotsialnykh nauk, 39-40. (in Chinese).
- Chzhan Ch. & Tszun Minkhua (2005) Konotatsiia, pokaznyky ta pobudova konkurentospromozhnosti universytetu. Zhurnal Kunminskoho universytetu nauky i tekhniky. Vydannia sotsialnykh nauk. S. 7-8. (in Chinese).
- Asher, A & Medou Dzh. (2009) Hlobalne doslidzhennia reitynhiv universytetiv i tablyts. Reitynhiv universytetiv, riznomanitnist i novyi landshaft vyshchoi osvity Rotterdam: Sense Publishers. P. 3 - 18.
- Su, S., Fanh, Yu. & Sun Yu. (2012) Konkurentospromozhnist vyshchoi osvity: modeli, pokaznyky ta mizhnarodni porivniannia. Doslidzhennia osvity, № 33(7) S.122-129.
- Mao, Zh & Chzhan, M. (2013) Zminy ta stratehii vdoskonalennia kytaiskykh universytetiv u svitovykh reitynhakh universytetiv. [Rozvytok ta otsinka vyshchoi osvity], №29 (6) S.10-16. (in Chinese).
- Siun, Dzh. & Tsian, Z. ta in. (2017) [pereklad Pekin: Doslidnytskyi tsentr hlobalnoi otsinky ta akredytatsii osvity], Pekin, Doslidnytskyi tsentr hlobalnoi otsinky ta akredytatsii osvity. 39r. (in Chinese).
- Vidkryite dlia sebe naikrashchi universytety svitu. (2022) Oznaiomtesia z reitynhom QS World University Rankings. <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2022>.
- Yanbian University Institute of Higher Education News Vyshcha osvita Akademichni doslidzhennia. (n. d.) Analiz tekstu ta porivniannia konkurentospromozhnosti kytaiskykh universytetiv – empirychnе doslidzhennia na osnovi systemy reitynhu QS World University Ranking <https://gj.ybu.edu.cn/info/1054/53374>. (in Chinese).

Ye Veipin, Lian Venian & Khu Yunmei (2017). Naskilky daleko Universytet C9 vid universytetu svitovoho rivnia. [Porivniannia mizhnarodnoi spivpratsi za dystsyplinamy]. Doslidzhennia osvity. 54r. (in Chinese).

Інформація про автора:

Дзін Лань:

ORCID: 0000-0001-8377-4076, здобувач
третього (освітньо-наукового) рівня вищої
освіти, Харківський Національний
економічний університет ім. Семена
Кузнеця, пр. Науки, 9-а, Харків, Україна,
61166
e-mail: post@hneu.edu.ua

Information about the author:

Dzin Lan:

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8377-4076>, Ph.d. candidate, S. Kuznets Kharkiv
National University Economy, Nauk
prospectus, 9-a, Kharkiv, Ukraine,
61166
e-mail: post@hneu.edu.ua

Цитуйте цю статтю як: Дзін Лань. Конкурентоспроможність університетів
Китайської Народної Республіки. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2022. № 53. С.
17–25.

DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2022.53.02>

Дата надходження статті до редакції: 20.10.2022

Стаття прийнята до друку: 4.11.2022